

vić ostao u tom pitanju osamljen i prema samim pravašima (tako, prema pravaškoj omladini). Tu situaciju pokazuje i V. Ciliga na više mjesta u svom radu, a, budući da donosi više podataka, potvrđuje ocjene D. Pavličevića nešto određenije i potpunije.²⁵

Novija literatura o A. Starčeviću pokazuje zanimljive priloge. Uz znanstvene rezultate uočljiv je i pristup koji nije usmjeren k takvim rezultatima. Otvorene su znatne mogućnosti za specijalna istraživanja.

Vlado Oštrić

PETAR STRČIĆ, *Prvi tabor Hrvata Istre i Kvarnerskih otoka*
(*Rubeši u Kastavštini 1871*), Rijeka 1971.

U izdanju »Zavičajne biblioteke« Izdavačkog centra Matice hrvatske u Rijeci izašla je knjiga Petra Strčića »Prvi tabor Hrvata Istre i Kvarnerskih otoka«. Na više od 100 stranica autor je sakupio i donio građu koja je vezana i odnosi se na taborovanje 21. svibnja 1871. godine.

Uvodni dio knjige P. Strčić posvetio je prikazu i razjašnjenju događaja vezanih uz tabor u Kastavštini 1871. Početke organiziranijeg političkog pokreta istarskih i kvarnersko-otočnih Hrvata, valja tražiti — po sudu autora — u 60-tim godinama 19. stoljeća. Prvi pokušaji bržeg širenja ideja o potrebi aktivnijeg otpora i nastojanja međusobnog povezivanja vezani su uz F. Ravnika, dok su J. Dobrila i M. Bastian posebno uočili potrebu hrvatskog tiska. Budući da se Ravnikov kalendar *Istran* pokazao kao uspješan pokušaj, dolazi kao naredni korak »do definitivne zamisli o pokretanju prvih novina za Hrvate u Istri — tršćanske *Naše Sloge* 1870. godine«, koje su zadovoljavale — tada prvenstveno — potrebe hrvatskoga sitnog građanstva, koje se tek rađalo. No, to su tek prvi koraci.

Daljnja nastojanja na organizaciji hrvatskoga političkog pokreta svedena su na cjelovitije akcije. Takva akcija bila je i tabor. Kako autor kaže — »tabori u 19. stoljeću nisu pronalazak Hrvata, a ni Slovenaca, iako su ih Hrvati održavali prema slovenskom uzoru. Tabori su u to doba dio širokog nacionalnog pokreta Čeha, Slovenaca u njihovim raskomadanim zemljama i, na koncu, Hrvata u Istri i na Kvarnerskim otocima«. Autor pretpostavlja, na temelju više podataka, da je inicijativu za saziv tabora dao Franjo Ravnik, Slovenac, koji je bio povezan s Kastavcima, a bio je i jedan od organizatora i govornika na kubedskom — prvom istarskom (slovenskom) taboru. Tabor je organiziran i održan 21. svibnja 1871. sa zadatkom da raspravi i iznese gledište o onim problemima koji su vitalno zanimali Hrvate i Slovence na čitavoj jadranskoj obali. Teme su široko zamišljene: željelo se upoznati ljude s opasnošću od talijanskih vladajućih slojeva u Istri, Goričkoj i Trstu, da ujedinjenjem sva ta tri područja, ojačaju svoj položaj i politički i gospodarski. Htjelo se protumačiti zaključke konferencije (održane u Ljubljani 1870) o potrebi ujedinjenja Južnih Slavena. Za-

²⁵ V. Ciliga, n. dj., posebno 155—157, 160, 161—164.

tim, bilo je potrebno govoriti o uvođenju materinjeg jezika u škole i urede, a posebno ukazati na gospodarske probleme naše obale (pomorska privreda i carinska politika). No vlada je zabranila da se na taboru govori o prve dvije teme, zbog toga što sadržaj prve šteti talijanaško-talijanskom vladajućem sloju, a druge šteti svim vladajućim krugovima u cijeloj Austro-Ugarskoj. No i pored toga, i preostale tri točke (o kojima su govorili Fran Marotti, Ernest Jelušić i Marijan Derenčin) bile su od vrlo velikog značenja. Održavanje tabora pokazalo je — kako P. Strčić piše — da se »početna faza organiziranoga hrvatskog političkog pokreta u Istri i na Kvarnerskim otocima primicala kraju. Slijedećih nekoliko godina, osobito u izbornim borbama za ulazak hrvatskih predstavnika u Istarski sabor u Poreču i u Carevinsko vijeće u Beču, postignuto je prilično mnogo uspjeha. Bila je to posljedica sustavnog i organiziranog rada. Borba protiv nasrtaja talijanaško-talijanskih vladajućih slojeva u Istri više nije bila ni pojedinačna ni stihijska«.

Odabrana građa, koju P. Strčić donosi, potvrđuje mišljenja koja je autor iznio u uvodu knjige. To su članci *Naše Sloge*, zadarskog *Narodnog lista*, sisačkog *Zatočnika*, odnosno *Branika*, ljubljanskih *Novica*, dva od tri održana govora (Frana Marottija i Ernesta Jelušića) i drugi izvorni rukopisni materijal, kao i tekstovi iz *Riečkog Novog lista* Frana Supila (o II taboru kod Kastva).

Knjiga je vrlo dobro opremljena, sadrži 38 tekstova dokumentarnog materijala i 18 fotografija. Treba, također, istaći i vrlo uspješno i jednostavno likovno rješenje omotnice knjige, pomoću stiliziranog glagoljskog slova S, koju je izradio akad. slikar Josip Diminić.

Sakupljena i odabrana građa — obavljena u povodu 100. obljetnice tabora — i izložena u toj knjizi, svakako će poslužiti svrsi — da se događaji oko prvog tabora Hrvata i sam tabor još bolje rasvijetle, te će pomoći u daljnjem istraživanju nacionalnog pokreta Hrvata Istre i Kvarnerskih otoka prošlog stoljeća.

Darinko Munić

*PRILOZI NOVIJOJ POVIJESTI U KNJIZI ENVERA REDŽIĆA
»TOKOVI I OTPORI« (Sarajevo 1970)*

Kao sudionik u javnom životu naše zemlje, prvenstveno Bosne i Hercegovine, E. Redžić je aktivan na različitim područjima. Društveno je politički, kulturni i znanstveni radnik, kao historičar radi i istraživački i organizaciono (direktor je Instituta za istoriju radničkog pokreta u Sarajevu od njegova osnutka god. 1961), piše znanstveno i publicistički o povijesnim i suvremenim temama. Pripada krugu naših historičara novije povijesti koji su i sami sudjelovali u povijesnim zbivanjima (rođen je god. 1915, sudjelovao je, u Beogradu od god. 1935, u naprednom studentskom pokretu, te u NOB-u u Bosni i Hercegovini 1941—45, a poslije rata djeluje na kulturnom i političkom području).¹

¹ Usp. »Bilježku o autoru« N. Babića, Tokovi i otpori, Sarajevo 1970, 338—339.